

назви, що називають інші етнічні групи чи народності, проте невідомо, чи мають прямий стосунок до їх представників: *Тбіліська, Канадська*. Назва вулиці *Слівенська* вказує на абсолютно інші стосунки: пор. м. Слівен – місто-побратим Тернополя.

Отже, назви вулиць міста Тернопіль представляють історичну, культурну спадщину, виявляють світові, загальнодержавні ціннісні орієнтири та мають локальні особливості, що створюють оригінальність місцевого урбанонімікону.

Список використаної літератури

1. Крупеньова Т. І. Лексико-семантичні та словотвірні особливості годонімів міста Одеси. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2015. № 16. С. 29–31.

2. Лучик В. Про особливості номінації в топонімії України. *Вісник Прикарпатського національного університету. Філологія*. Випуск XXIX–XXXI. С. 21–24.

3. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980.

4. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія, Хмельницький: Авіст, 2008. 550 с.

Катерина Корнелюк,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література),*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент **Олена Штонь**

ЗАСОБИ ХУДОЖНЬОЇ ВИРАЗНОСТІ У ПІСНЯХ ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Роль пісень у життя кожного народу важко переоцінити, адже за допомогою таких текстів ми пізнаємо історію, традиції та переживання людей у певний період життя нації, зокрема нашої рідної України. Експресивний потенціал пісенної творчості виявляється насамперед завдяки таким традиційним засобам художньої виразності, як епітети, порівняння, метафори тощо. І хоч вивчення стилістичних засобів у художніх та публіцистичних текстах завжди привертає увагу лінгвістів, лінгвостилістичні особливості тропів у піснях періоду російсько-української війни предметом окремого аналізу ще не були, тому тема нашої наукової розвідки є актуальною.

Джерелом дослідження стали сучасні українські пісні, які у своїх текстах мають посилення на російсько-українську війну, таких виконавців: Chico і Qatoshi, Skofka, ВАСЯЯН, Ява, The Hardkiss, KRUTЬ, Тінь Сонця, Kalush Orchestra, Jerry Heil, Melovin, Христина Соловій, Kola, YAKTAK, Артем Пивоваров & NK, Артем Пивоваров feat Злата Огневич, Parfeniuk, DOROFEEVA. Для картування матеріалу скористалися музичним додатком Spotify [2].

Мета роботи: здійснити семантико-стилістичний аналіз засобів виразності у текстах пісень, які були створені в період повномасштабного вторгнення росії на територію України.

Шляхом лінгвостилістичного аналізу означених текстів малої форми, ми з'ясували, що найбільш уживаними виражальними засобами у них є епітети, порівняння, персоніфікація та метонімія.

Епітет – «це художнє означення або обставина способу дії, які образно змальовують особу, предмет, дію чи явище або виражають емоційне ставлення до них, але виходячи з переносного значення слова» [1, с. 98]. У літературних текстах епітет є одним із найголовніших засобів поетичного мовлення і слугує для емоційного акценту на певній характерній ознаці. Таким чином у текстах пісень, які «вийшли у світ» в період агресії росії проти України, епітети є часто вживаним засобом виразності. Зокрема особливе місце мають постійні епітети, тобто ті, які «мандрують» із твору в твір та часто трапляються у сталих словосполученнях.

Так, у пісні сучасного гурту Chico і Qatoshi «Допоможе ЗСУ» (автори: Микола Сопронюк та Роман Коваленко) зафіксовано постійні епітети у висловах *«ніч яка місячна, зоряна, ясна»*, які одночасно є відсилкою на українську пісню, слова та музику якої написали Михайло Старицький та Микола Лисенко відповідно. У цій пісні завдяки покликанню на відому пісню, музичні виконавці ніби проговорюють, що ми не повинні забувати всі здобутки наших попередників, а з огляду на сучасність вдало повертати специфіку нашого етносу. *«В небі чистому чути грім», «За Ірпінь, який ти мучив / За лани квітучі», «За Донбас получиш / За Чернігів – неминуче / За ліси дрімучі»* - знаходимо у пісні «Чути гімн» (автор: Володимир Самолюк) відомого реп-виконавця Skofka. У тексті музичного гурту Васяян Бапасняк під символічною назвою «Вільне небо» (автор: Василь Ковалів) також функціонує такий художній засіб, зокрема *«Не щебече соловейко у зеленім гаю», «Налетіли чорні круки з далекого Сходу / Посідали на калину червону», «І над нами вільне небо / І чисте поле / Вільне поле»*. Навіть у назві самої пісні «Вільне небо» також ужито епітет для акценту уваги слухача та налаштування його на певний емоційний стан. *«Мирнеє небо не варто журити, чужії топтати поля», «Цією весною крилаті ракети замість птахів»* - сполучення, які у своїй пісні під назвою «Дім» використав виконавець Ява. Ці слова після початку повномасштабної війни почали яскраво характеризувати певні об'єкти, що так примусово увійшли в наше повсякденне життя. У піснях музичного рок-гурту The Hardkiss зафіксовано велику кількість епітетів, зокрема у проаналізованих текстах пісень «Як ти?» та «Обійми» (автор: Юлія Саніна) знаходимо такі: *«Слова-холодне золото», «Обійми гарячі / Чому ж без них так холодно?»*. *«Ми прокинемося всі в один день / Від весняних і добрих вістей»* - вислів, який уживає українська виконавиця KRUTЬ у пісні «Воля» (автор: Марина Круть), яку виконує під народний інструмент – бандуру, що дає змогу її твору викликати непідроблені емоції та надає етнографічності. Епітет як художній засіб виразності також яскраво увиразнює творчість Артема Пивоварова, зокрема він разом з ще однією сучасною українською виконавицею Златою Огневич записали хіт під назвою «До весни» (автор: Артем Пивоваров), у тексті якої знаходимо: *«Ти, весно синьоока / Тобі мої пісні складаю я»*.

Порівняння також активно функціонує у текстах пісень періоду російсько-української війни. Це «словесний вираз, у якому уявлення про зображуваний предмет подається шляхом зіставлення його з іншим предметом» [1, с.304]. Такі порівняння у тексті можна впізнати за приналежними до них єднальними сполучниками: мов, немов, як, наче, ніби та інші. Традиційно порівняння поділяються на прості (один предмет зіставляється з іншим, який у тексті лише називається) та поширені (події, предмети зіставляються на основі широких описів). Так, у пісні «Зродились ми великої години» (автор: Олесь Бабій) українського фолк-метал-гурту «Тінь Сонця» звучать такі рядки з порівнянням: *«вільні, міцні, незламні мов граніт»*, а у тексті «Додому» (автори:

Володимир Самолук та Олег Псюк), який виконує реп-гурт «Kalush Orchestra» «за минуле, що летіло вдаль, **неначе ворон**» - вираз тексту. Поширені порівняння фіксуємо у рядках: «*як жити в путях, мов німі раби*» - слова з тієї ж самої пісні «Зродились ми великої години» (автор Олесь Бабій), Chico і Qatoshi у пісні «Допоможе ЗСУ» (автори: Микола Сопронюк та Роман Коваленко) використали порівняння «*Ніч яка місячна, зоряна, ясна / Видно, хоч орків збирай*», де осучаснили українську пісню «Ніч яка місячна», додавши до неї неологізм «орк». А ось сучасна виконавиця Jerry Neil у композиції «Кохайтесь, чорнобриві» (автор: Яна Шемаєва) порівняла нашу ріку Дніпро з венами України: «*Рідна кров, сік калини / Тече Дніпром, як венами країни*». А ось ще декілька поширених порівнянь у піснях періоду російсько-української війни: «*Ми, наче різні потяги / Один одного таки знайшли*» Parfeniuk «Відриваючись», «*а моє серце вилітає, мов чиж*» Kola «Чи разом?», «*ми, мов ті квіти серед зими*» DOROFEEVA «Щоб не було» (автор: Михайло Кацурін), а молодий виконавець Melovin у тексті «Не зволікай» (автор: Костянтин Бочаров) вмістив «*не залишай своїх друзів: вони – крила*».

Важливе місце в малих текстах посідають метафора, персоніфікація та метонімія. Персоніфікація як «художній прийом перенесення властивостей істот на неживі предмети, явища; уособлення» [1, с. 368] яскраво виявляється у творчості української естрадної артистки Христини Соловій, що перезаписала відому італійську пісню невідомого автора «Bella Ciao» на український манер. Наклавши на відому мелодію свої слова, вона змогла створити неперевершений варіант популярного твору під назвою «Українська лють» (автор: Христина Соловій). Пісня набрала популярності завдяки вдало підібраним словам, що описують події, які пережили люди в Україні. Простежуємо наявність персоніфікації у тексті пісні: «*І заревів старий Дніпро*», як і в рядках «*Здіймемо погляд до неба / Воно чує нас як ніколи*» сучасної виконавиці Kola у пісні періоду російсько-української війни «Україно – ми сила» (автор: Анастасія Придіус) та Ярослава Карпука під сценічним псевдонімом YAKTAK у рядках «*Як матері слова летіли / Летіли в ніч до козака*». Персоніфікація також увиразнює текст пісні «Там у тополі» (автор: Павло Тичина) відомого українського виконавця Артема Пивоварова разом з НК («*Де тополя серед поля і співає*»).

Метонімія як один з основних тропів у поетичній і звичайній мові, в основі якого лежить «перенесення назви одного поняття на інше за їхньою суміжністю, дотичністю» [1, с. 213] функціонує в рядках «з *Франківськом любіться*» (Jerry Neil «Кохайтесь, чорнобриві» (автор: Яна Шемаєва)) та «*переможе весняний день*» у пісні «Воля» (автор: Марина Круть).

Отже, лінгвостилістичний аналіз текстів пісень, написаних у період повномасштабного вторгнення росії на територію України, засвідчив, що за допомогою епітетів, порівнянь, персоніфікації, метонімії та інших засобів художньої виразності автори пісень посилюють експресивний потенціал своїх творів.

Список використаної літератури

1. Українська мова. Енциклопедія / За ред. І. В. Муромцева. Київ: Видавництво «Майстер-клас». 2011. 400 с.
2. Spotify: додаток. URL: <https://open.spotify.com/> (дата звернення 28.04.2023).